

Факултет ШУМАРСКИ

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ

03-5113/1

Веће научних области
биотехничких наука

(Број захтева)

(Назив већа научне области коме се захтев
упућује)

30.11.2017.

(Датум)

ЗАХТЕВ

за давање сагласности на одлуку о прихватању теме докторске дисертације и о
одређивању ментора

Молимо да, сходно члану 47. ст. 5. тач. 3. Статута Универзитета у Београду ("Гласник Универзитета", број 186/15-пречишћени текст и 189/16), дате сагласност на одлуку о прихватању теме докторске дисертације:

„Социо – економски значај урбаних башта и могућности интеграције
у систем зелених површина Београда“

(пун назив предложене теме докторске дисертације)

НАУЧНА ОБЛАСТ ШУМАРСТВО

ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ:

1. Име, име једног од родитеља и презиме кандидата:

Славица, Петар, Чепић

2. Претходно образовање (назив и седиште факултета, студијски програм):

Универзитет у Београду – Шумарски факултет

3. Година завршетка
претходног нивоа студија:

2008

4. Година уписа на докторске студије:

2015

5. Назив студијског програма
докторских студија:

ШУМАРСТВО – модул Пејзажна архитектура

ПОДАЦИ О МЕНТОРУ:

Име и презиме ментора: Јелена Томићевић-Дубљевић

Звање: ванредни професор Универзитета у Београду – Шумарски факултет

Референце које др Јелену Томићевић-Дубљевић квалификују за ментора су:

Vujcic, M., **Tomicevic-Dubljevic, J.**, Grbic, M., Lecic-Tosevski, D., Vukovic, O., Toskovic, O. (2017) Nature based solution for improving mental health and well-being in urban areas. Environmental Research, 158, 385–392.

Petrovic, J., **Tomicevic-Dubljevic, J.**, Stavretovic, N. 2016. Understanding Summer Visitors and their Attitudes to the Kopaonik National Park, Serbia. Baltic Forestry 22(2): 315-326.

Tomicevic-Dubljevic, J., Zivojinovic, I., Skocajic, D., Grbic, M. (2016) Climate changes and invasive plant species: Raising the awareness of the public towards alien invasive plant species in the city of Belgrade, Fresenius Environmental Bulletin, Volume 25-No.11/2016, pp.4680-4684.

Tomicević, J., Bjedov, I., Obratov-Petković, D., Milovanović, M. (2011) Exploring the park-people relation: collection of Vaccinium myrtillus l. by local people from Kopaonik National park in Serbia, Environmental management, 48 (4):835-846.

Tomicević, J., Shannon, M.A., Milovanović, M. (2010) Socio-economic impacts on the attitudes towards conservation of natural resources: Case study from Serbia, [Forest Policy and Economics](#) 12: 157-162.

Обавештавамо вас да је

Наставно-научно веће Шумарског факултета

(назив надлежног тела факултета)

на седници одржаној

29.11.2017.

размотрило предложену тему и закључило да је

тема подобна за израду докторске дисертације јер садржи оригиналну идеју и да је од значаја за развој науке, примену њених резултата, односно развој научне мисли уопште.

ДЕКАН ФАКУЛТЕТА

- Прилог
1. Одлука Наставно-научног већа о прихватању теме и одређивању ментора
 2. Извештај Комисије о оцени научне заснованости теме докторске дисертације

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ШУМАРСКИ ФАКУЛТЕТ
Број: 01-2/157
Датум: 29.11.2017.
Б Е О Г Р А Д

На основу члана 154. Статута Универзитета у Београду-Шумарског факултета бр. 01-1764/1 од 15.3.2012. год, а у складу са Извештајем Комисије бр. 5020/1 од 22.11.2017. год. и предлогом Већа одсека за пејзажну архитектуру и хортикултуру бр. 5020/2 од 22.11.2017. год, Наставно-научно веће Факултета на седници одржаној 29.11.2017. год. доноси

О Д Л У К У

Усваја се научна заснованост тема докторске дисертације кандидата **Славице Чепић** под насловом: „**Социо-економски значај урбаних башта и могућности интеграције у систем зелених површина Београда**“.

Одређује се ментор др Јелена Томићевић-Дубљевић, ванредни професор Универзитета у Београду-Шумарског факултета.

Одлуку доставити: кандидату, ментору, Служби за наставу и студентска питања x2, декану, писарници.

Председник
Наставно-научног већа
Проф. др РАТКО РИСТИЋ

ОБРАЗАЦ ЗА ПИСАЊЕ ИЗВЕШТАЈА О НАУЧНОЈ ЗАСНОВАНОСТИ ТЕМЕ И
ПОДОБНОСТИ КАНДИДАТА ЗА ИЗРАДУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

-обавезна садржина-

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
1. Орган који је именовао (изабрао) комисију и датум: Наставно-научно веће Шумарског факултета Универзитета у Београду, одлука број 01-2/133, 25. 10. 2017. године. 2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датум избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен: • др Јелена Томићевић - Дубљевић, ванредни професор, пејзажна архитектура и хортикултура, 09.11. 2011. год, Универзитет у Београду - Шумарски факултет • др Миодраг Златић, редовни професор, економика и одрживи развој, 8.11.2005.год, Универзитет у Београду - Шумарски факултет • др Сретен Јелић, ванредни професор, општа социологија и социологија села, 20.06.2017. год, Универзитет у Београду – Пољопривредни факултет • др Борис Радић, доцент, пејзажна архитектура и хортикултура, 18.02.2015. год, Универзитет у Београду - Шумарски факултет • др Мирјана Оцокољић, редовни професор, пејзажна архитектура и хортикултура, 26.10.2016. год, Универзитет у Београду - Шумарски факултет
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
1. Име, име једног родитеља, презиме: Славица, Петар, Чепић 2. Датум и место рођења, општина, држава: 17. 12. 1983, Крагујевац, Крагујевац, Србија 3. Датум одбране, место и назив магистарске тезе/мастера рада: 4. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука/мастера: 5. Приказ научних и стручних радова са оценом (референце кандидата): • Радови у водећим националним часописима (M51): Чепић, С., & Томићевић-Дубљевић, Ј. (2017). Значај урбаних башта у контексту одрживости животне средине у градовима. Студија случаја града Крагујевца. <i>Ecologica</i>, 86, 390 – 394. Ћерић, С., & Tomićević-Dubljević, J. (2017). Urban community and allotment gardens. Research trends and a look ahead. <i>Agriculture and Forestry</i>, 63 (4). DOI:10.17707/AgricultForest.63.4.20 • Радови саопштени на међународним скуповима штампани у целини (M33): Ћерић, С., & Tomićević-Dubljević, J. (2017). Contribution of urban gardens to food security in cities. A case study of the city of Kragujevac. In R. V. Pantović, & Z. S. Marković (Eds.), <i>XXV International Conference "Ecological Truth" Eco-Ist'17</i>. Paper presented at XXV International Conference: "Ecological Truth" Eco-Ist'17, Vrnjačka Banja, Serbia, 12-15 June 2017 (pp. 385 – 391). Bor:

University of Belgrade, Technical Faculty in Bor.

Cepic, Slavica (2011). Migrants and Landscape. Perception and Impacts on Landscape. In O. Kozlova, A. Kolodziej-Durnaś (Eds.). *Cultural Diversity as a Source of Integration and Alienation: Nations, Regions, Organizations*. Paper presented at the international conference Nations, Regions, Organizations: Cultural Diversity as a Source of Integration and Alienation, Szczecin, Poland, 22 – 23 November 2010 (pp. 236–246). Szczecin: Economicus and Szczecin University.

Čepić, S., Grbac, D., Sekiranova, A., & Tuzinsky, I. (2007). Landscape and Gardens of the Klisura Monastery. In M. Treberspurg, W. Kvarda (Eds.). *Sustainable development concept in the monastery Klisura in Bulgaria* (pp. 49 - 53). Vienna: Academia Danubiana 5/2007.

- Радови саопштени на међународним скуповима штампани у изводу (М34):
Čepić, S., & Grbac, D. (2007). Sustainability of Monasteries, Monastery Complexes, Landscape and Local Community. In M. Treberspurg, W. Kvarda (Eds.). *Sustainable development concept in the monastery Klisura in Bulgaria*. Paper presented at the international workshop of the Socrates – Erasmus Intensive Programme VITA NOVA II 2007, Klisura, Bulgaria, 9 – 21 July 2007 (pp. 29). Vienna: Academia Danubiana 5/2007.

III ОБРАЗЛОЖЕНИ КРИТЕРИЈУМИ И РАЗЛОЗИ НА ОСНОВУ КОЈИХ СЕ ЗАСНИВА ПОЗИТИВНА ОЦЕНА ДА ЈЕ КАНДИДАТ ПОДОБАН ДА РАДИ ДИСЕРТАЦИЈУ

Славица Чепић је дипломирала 2008. године на Одсеку за пејзажну архитектуру и хортикултуру Шумарског факултета у Београду. Дипломски рад на тему „Мигранти и предео: доживљај предела и утицаји на предео“ радила је под супервизијом проф. Јелене Томићевић – Дубљевић, а у сарадњи са Институтом за управљање пределом у Фрајбургу, где је спроведен теоријски део истраживања. Након основних студија завршила је мастер студије “Међународна сарадња и урбани развој“ на Техничком универзитету Дармштат у Немачкој 2012. године и "Урбанизам, становање и међународња сарадња“ на Универзитету Гренобл 2 - Пјер Мендес Франс у Француској 2013. године у оквиру Еразмус Мундус дуалног мастер програма „Мундус Урбано“. Докторске студије из области пејзажне архитектуре и хортикултуре на Шумарском факултету уписала је школске 2015/2016. године. Планом и програмом положила је предвиђене испите, остваривши просек 10,00. Пројекат докторске дисертације је одбранила 2017. године.

У току основних и мастер студија кандидаткиња је била стипендиста *DAAD (Deutsche Akademische Austauschdienst)* 2008. године, *WUS Austria (World University Service)* и Фондације др Зоран Ђинђић 2008. године, Републичке фондације за развој научног и уметничког подмлатка у периоду 2006-2007. године, и *Erasmus Mundus* програма за мастер студије у периоду 2011-2013. године.

Кандидаткиња је обавила стручне праксе из области управљања заштићеним природним добрима, урбаног планирања и пејзажног пројектовања у бироима у Аустрији (2009.год.), Немачкој (2012.год.) и Француској (2013.год.). Била је запослена као пројектант пејзажне архитектуре у неколико бироа у Београду у периоду 2010 - 2017. године. Два пројекта су награђена у оквиру Салона пејзажне архитектуре у Београду и то специјалном плакетом 2011. године и плакетом у категорији нереализованих пројеката 2015. године. Радови су излагани у земљи и иностранству.

Кандидаткиња Славица Чепић је показала склоност за бављење научно-истраживачким радом. Била је ангажована у настави на предмету Урбанизам и просторно планирање у периоду од 2006. до 2009.год. Објавила је неколико научних радова у домаћим и међународним часописима и учествовала на неколико међународних конференција. Кандидаткиња течно говори енглески језик, а поседује напредно знање немачког и француског језика.

IV ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ПРЕДЛОЖЕНОГ МЕНТОРА

Др Јелена Томићевић-Дубљевић, ванредни професор Универзитета у Београду-Шумарског

факултета, акредитована је на следећим предметима:

-Основне академске студије:

- Економика и организација у пејзажној архитектури и хортикултури
- Учесће јавности у области пејзажне архитектуре

-Мастер студије:

- Управљање пределима и заштићеним природним добрима

-Докторске студије:

- Управљање пределима

Докторску дисертацију под насловом: „Партиципаторски Менаџмент: Повезивање људи, ресурса и менаџмента. Социо-Економска студија Националног парка Тара (оригиналан наслов на енглеском језику гласи): “*Towards Participatory Management: Linking People, Resources and Management. A Socio-Economic Study of Tara National Park*” одбранила је 2005. године на Факултету за Шумарство и Заштиту животне средине, Алберт-Лудвигс Универзитета у Фрајбургу у Немачкој.

Др Томићевић-Дубљевић је у школској 2007/2008. години и школској 2010/2011. години била ангажована као регионални наставник (*twinning teacher*) на међународном мастер курсу из области шумарске политике и економике - FOPER II International Master's Program on Forest Policy and Economics - на предмету: *Rural sociology and social issues in forest management*, на Универзитету у Београду – Шумарском факултету и у школској 2010/2011. години на предмету: *Communication, negotiation and public relations in the forest sector*, на Шумарском факултету Универзитета у Сарајеву.

Др Томићевић-Дубљевић је у периоду 2008. године била стипендиста Немачке Владе, престижне стипендије ДААД (*Deutsche Akademische Austauschdienst*) на Институту за управљање пределима, Универзитета у Фрајбургу у Немачкој. У оквиру CEEPUS програма 2009. године (*Central European Exchange Program for University Studies*) др Јелена Томићевић-Дубљевић била је гостујући предавач на Универзитету за природне ресурсе и примењену науку у Бечу, Аустрија.

До сада је објавила 84 научних и стручних радова, 1 монографију и 2 уџбеника. Учествовала је на великом броју међународних конференција, пројеката и студија и члан је COST акција: 2011 COST FP1002 PERMIT, др Јелена Томићевић –Дубљевић била је заменик председника за Социјална и Економска истраживања -Vice president for the Social and Economic Research Group. Од 2012-2016 је заменик члана управног одбора- Management Committee Substitute за COST Action number: FP1203 European non-wood forest products network (NWFPs) и др Томићевић-Дубљевић је заменик члана управног одбора-Management Committee Substitute од 2012-2016 за COST акцију: COST Action FP1204: Green Infrastructure approach: linking environmental with social aspects in studying and managing urban forests. 2006. године била је руководиоца међународног програма са Институтом за управљање и планирање предела, Универзитета у Фрајбургу, Немачка: Landscape Management Practical in Tara National Park.

Посебно је активна у развијању међународне и регионалне сарадње, где је успоставила блиске контакте и активну научну и стручну сарадњу са институтима из ЕУ и региона Југоисточне Европе. Др Јелена Томићевић –Дубљевић остварила је веома успешну сарадњу са истраживачима из многих сродних научних институција у земљи и иностранству из: Института за Управљање пределима Универзитета у Фрајбургу, са колегама са факултета за пејзажну архитектуру, Корвинус Универзитета у Будимпешти, са колегама са Института за Планирање предела из Алнарпа, Шведског Универзитета за Пољопривреду (SLU). Остварила је успешну сарадњу и са Универзитетом за природне ресурсе и примењену науку у Бечу. Алумни је ДААД и ОеАД. Члан је Светске организације за конзервацију земљишта и вода - WASWC и Удружења за пејзажну хортикултуру Србије и Удружења пејзажних архитеката Србије. Учествовала је у рецензији научних радова у међународним часописима: *Environmental Management*, *Small Scale Forestry*, *Environmental Engineering and Management*, часопису *Ecology and Society* и Гласнику Шумарског факултета.

Др Јелена Томићевић-Дубљевић се посебно истакла у менторству и изузетној ангажованости у раду са кандидатима на изради дипломских радова. У периоду од 2009. до 2013. године њени студенти су пет година за редом освојили награду Привредне коморе града Београда за најбоље дипломске радове. Заједно са својим студентима-лауреатима ове престижне награде др Томићевић-Дубљевић је још више допринела афирмацији струке и промоцији Одсека за пејзажну архитектуру и хортикултуру, Шумарског факултета.

Референце које др Јелену Томићевић-Дубљевић квалификују за ментора су:

Vujcic, M., **Tomicevic-Dubljevic, J.**, Grbic, M., Lecic-Tosevski, D., Vukovic, O., Toskovic, O. (2017) Nature based solution for improving mental health and well-being in urban areas. *Environmental Research*, 158, 385–

Petrovic, J., **Tomiccivic-Dubljevic, J.**, Stavretovic, N. 2016. Understanding Summer Visitors and their Attitudes to the Kopaonik National Park, Serbia. *Baltic Forestry* 22(2): 315-326.

Tomiccivic-Dubljevic, J., Zivojinovic, I., Skocajic, D., Grbic, M. (2016) Climate changes and invasive plant species: Raising the awareness of the public towards alien invasive plant species in the city of Belgrade, *Fresenius Environmental Bulletin*, Volume 25-No.11/2016, pp.4680-4684.

Nevenka Galečić, **Jelena Tomićević-Dubljević**, Mirjana Oćokoljić, Dragan Vujičić, Dejan Skočajić (2016) QUALITY AND UTILIZATION POTENTIAL OF URBAN PARKS: CASE STUDY TAŠMAJDAN PARK, BELGRADE, SERBIA, *ŠUMARSKI LIST*, 9–10 (2016): 493–501.

Tomiccivic-Dubljevic, J., Živojinović, I., Tijanić, A. (2014) URBAN FORESTS AND THE NEEDS OF VISITORS: A CASE STUDY OF KOŠUTNJAK PARK FOREST, SERBIA

http://omicron.ch.tuiasi.ro/EEMJ/pdfs/accepted/531_547_Tomiccivic_12_abstract.pdf (Environmental

Engineering and Management Journal) (рад је прихваћен за публикување и добијен је сертификат о прихватању рада).

Gudurić, I., **Tomiccivic, J.**, Konijnendijk, C.C. (2011) A comparative perspective of urban forestry in Belgrade, Serbia and Freiburg, Germany, *Urban Forestry & Urban Greening* (10) 335– 342.

Tomiccivic, J., Bjedov, I., Obratov-Petković, D., Milovanović, M. (2011) Exploring the park-people relation: collection of *Vaccinium myrtillus* L. by local people from Kopaonik National park in Serbia, *Environmental management*, 48 (4):835-846.

Tomiccivic, J., Shannon, M. A., Vuletić, D. 2010 Developing Local Capacity for Participatory Management of Protected Areas: The Case of Tara National Park. *Šumarski list*, Vol.134 No.9-10, pp. 503-515.

Tomiccivic, J., Shannon, M.A., Milovanović, M. (2010) Socio-economic impacts on the attitudes towards conservation of natural resources: Case study from Serbia, *Forest Policy and Economics* 12: 157-162.

V ОЦЕНА НАУЧНЕ ЗАСНОВАНОСТИ ТЕМЕ:

ОЦЕНА:

1. Формулације назива тезе (наслова)

Наслов тезе из пријаве дисертације је „Социо – економски значај урбаних башта и могућности интеграције у систем зелених површина Београда“.

2. Предмета (проблема) истраживања

Кандидаткиња прво дефинише основне појмове који су предмет дисертације. Термином урбане баште се у дисертацији обухвата неколико типова башта на територији града у којима се узгајају воће, поврће и зачинске биљке. Урбане баште имају мултифункционални карактер који се односи на социолошку, економску и еколошку димензију башта. Под социо – економским значајем урбаних башта се, у ширем смислу, подразумева улога коју баште имају у побољшању квалитета живота корисника башта у граду. У ужем смислу, социо - економски значај се односи на утицај башта на психо-физичко здравље, исхрану, друштвени живот и економску функцију домаћинства корисника башта.

Кандидаткиња се позива на класификацију урбаних башта коју су утврдили Drescher et al. (2006) и то: приватне баште¹, парцелисане баште² и баште заједнице³. Ова подела је извршена на основу начина коришћења и управљања баштама. Приватне баште се налазе непосредно уз место становања, у оквиру

¹ Слободан превод аутора, ориг. енг. *homegardens*

² Слободан превод аутора, ориг. енг. *allotment gardens*

³ Слободан превод аутора, ориг. енг. *community gardens*. О термиолошкој проблематици биће речи у прегледу литературе.

окућнице, и обрађују се индивидуално, најчешће од стране особа које ту станују. Парцелисане баште и баште заједнице су простори удаљени од места становања, које користи група људи и које карактерише одређени ниво заједништва. Разлике између парцелисаних башта и башта заједнице није увек лако утврдити с обзиром да постоје бројне хибридне форме које онемогућавају јасну класификацију (Bell et al., 2016). Зато се у наставку рада користи јединствен термин „заједничке баште“⁴ којим се обухватају оба облика колективног вртларства у граду.

У наставку су дати основни проблеми истраживања које кандидаткиња наводи.

- Постојећа истраживања указују на неодрживост заједничких башта у погледу њиховог законодавног, власничког и планског статуса (Turner & Henryks, 2012; Drake & Lawson, 2015). Урбано планирање у развијеним земљама засновано је на претпоставци да коришћење које није базирано на капиталу и профиту нема стално место у граду (Lawson 2004, Moore 2006, цитирано у Drake & Lawson, 2015). Постоји тенденција да се заједничке урбане баште не препознају као прикладно коришћење земљишта с обзиром да град кроз баште не остварује приходе од пореза (Turner & Henryks, 2012). Као резултат, заједничке баште се углавном третирају као привремено коришћење земљишта у планским документима (Turner & Henryks, 2012; Drake & Lawson, 2015). Нејасно дефинисан статус урбаних башта у планским и законодавним документима онемогућава њихову заштиту пред развојем других профитабилнијих коришћења градског земљишта.

- Прегледом литературе о заједничким баштама дошло се до закључка да су истраживања географски ограничена на пост-индустријске градове у Сједињеним Америчким Државама, градове у Западној Европи, Канади и Аустралији и да недостају искуства и знања из других делова света (Borčić et al., 2016).

- Приватне баште, упркос значајној просторној заступљености у градовима, остају једна од најслабије проучених намена градског земљишта (Cameron et al., 2012). Много мање пажње у стручној литератури и планерској пракси је посвећено категорији приватних башта у односу, на пример, на јавне зелене површине иако баште значајно доприносе одрживости урбаних средина (Dewaelheyns, 2014). Тако, на пример, приватне баште немају издвојен статус у закону о просторном планирању у Уједињеном Краљевству и нису препознате као посебна намена земљишта, што је случај и у другим земљама (Dewaelheyns, 2014). Парцеле се категоришу као „изграђене“ или „урбане“ чим је на њима изграђен објект, чак и када објект заузима мали део парцеле (NIS, 2011, цитирано у Dewaelheyns, 2014). У оквиру категорија земљишног покривача, односно начина коришћења земљишта дефинисаних кроз CORINE Land Cover, који се примењује у Европи, приватне баште су наговештене у оквиру категорије „дисконтинуално урбано ткиво“, али нису експлицитно издвојене (Dewaelheyns, 2014). Занемареност приватних башта у планским документима, као и недостатак поузданих и систематизованих знања, који су међусобно повезани у „зачаран круг“, отежавају научне увиде у стратешки значај башта за одрживи развој града (Dewaelheyns, 2014).

- У Србији је самостално узгајање воћа и поврћа за потребе исхране у приватним и заједничким урбаним баштама свакодневна активност великог броја људи. Ипак, осим иницијалних увида у потенцијале развоја заједничких башта на територији Београда (Аџић, 2012; Тилингер, 2014), не постоје студије које истражују заступљеност и типове урбаних башта, потребе и мотиве корисника башта, значај производње хране у односу на друге функције урбаних башта. Ово је нарочито изражено у недостатку истраживања друштвених, економских и еколошких функција приватних башта, које, упркос њиховој релативно великој просторној заступљености у градовима широм Србије, нису предмет интересовања планера, урбаниста и локалних управа.

Кандидаткиња је за истраживање подручје у оквиру дисертације одабрала град Београд (подручје Генералног урбанистичког плана Београда 2021⁵) због заступљености различитих облика урбаних башта. На територији Београда су идентификована три основна типа урбаних башта, и то: приватне баште, баштенске колоније и заједничке баште. Подела је извршена према власничкој структури и начину коришћења башта и одговара делом класификацији коју су осмислили Drescher et al. (2006). Приватне баште су делови окућница у којима се гаје воће, поврће и зачинске биљке и које користе особе које станују на истој парцели. Термин „баштенске колоније“ је преузет из пројекта „Зелена регулатива града Београда“ и односи се на „често мале површине са засадима јестивих и украсних биљака; делови са окопаваним лејама, дрвенастим културама воћа, травнатим површинама, рудералном вегетацијом; често са шупама/оставама за алат“ (Кључ за картирање биотопа, 2007). На територији града постоји велики број баштенских колонија које су настале неформалним парцелисањем и „заузимањем“ напуштених зелених површина⁶. Баште нису у власништу корисника. Баштенске колоније највише одговарају типу парцелисаних башта с тим што не постоји формална организација нити уређено право коришћења

⁴ Термин је дефинисан у прегледу литературе.

⁵ У наставку текста ГУП 2021.

⁶ Лична комуникација са корисницима баштенске колоније у насељу Миљаковац 2, септембра 2017. год.

парцела. Заједничке баште су тип башта које представљају хибридную форму између парцелисаних башта и башта заједнице, којом управља удружење баштована. Баштовани плаћају годишњу чланарину за коришћење парцеле, постоји правилник понашања и одређени ниво заједништва у управљању баштом⁷. У Београду за сада постоји само једна башта овог типа. Овом поделом нису обухваћене урбане баште у оквиру школа, вртића, болница, и сл.

Кандидаткиња је истраживање конципирала тако да одговори на две групе питања. Први правац истраживања односи се на могућности интеграције урбаних башта, као продуктивних елемената урбаног предела, у систем зелених површина града и сагледава институционални оквир развоја урбаних башта. Овде се испитују плански и законодавни систем функционисања различитих типова урбаних башта на подручју града Београда (ГУП 2021) и могућности њиховог унапређења. Други правац истраживања има за циљ да испита друштвене и економске функције урбаних башта, мотиве корисника башта и економску исплативост урбаних башта за њихове кориснике. Овај део дисертације се заснива на анализи друштвених, културолошких и економских вредности урбаних башта из угла корисника.

3. Познавања проблематике на основу изабране литературе

У циљу детаљног сагледавања проблематике социо-економског значаја урбаних башта и могућности њихове интеграције у систем зелених површина града, кандидаткиња је користила релевантну домаћу и инострану литературу.

Урбане баште и производња хране су кроз историју били саставни део живота у граду (**Roy, 2001; Bohn & Viljoen, 2011; Bell et al., 2016**). Узгајање воћа и поврћа, украсних и зачинских биљака у граду и његовој непосредној околини је, све до краја 19. века, представљало уобичајену праксу у Европи, када развој модерног система транспорта и повећани ризици по јавно здравље почињу доминантно да утичу на урбано планирање и управљање градовима (Thompson, 1997, цитирано у **Roy, 2001**). Данас су урбанисти склони да производњу хране посматрају као непожељну „прљаву“ делатност којој није место у граду и имају мало разумевања за потребу људи да производе самостално храну (**Deelstra & Girardet, 2000**). Пејзаж се поима као биполаран и то „користан“ или „орнаменталан“, „радни“ или „за одмор“ (**Viljoen & Bohn, 2009**). Тако се у градовима, а нарочито централним градским зонама, под озелењавањем углавном подразумева коришћење орнаменталних биљних врста, што је последица устаљених схватања о томе шта је „исправно“ и „прикладно“ за град (**Premat, 2005**).

У условима све интензивније урбанизације (**United Nations, 2013**), када се ресурси отворених зелених површина смањују (**Benedict & Mc Mahon, 2002**), важно је размотрити нове иновативне приступе развоју мреже зелених површина и сагледати улогу урбаних башта у оквиру њих. Потребна да отворени зелени простори буду мултифункционални и да задовољавају разноврсне потребе становника града је све евидентнија и тема је великог броја студија и истраживања (**Landscape Institute, 2009; Lovell et al., 2010; Taylor Lovell & Taylor, 2013; Hansen & Pauleit, 2014; Pourias et al., 2016**). Неколико концептуалних оквира се издваја по свом значају и прихваћености од стране шире академске и планерске заједнице (Adžić, 2012; Eigenbrod & Gruda, 2015; Bell et al., 2016).

Зелена инфраструктура је концепт који се све више користи у јавном политичком дискурсу да опише зелене површине које служе као значајан извор услуга екосистема у изграђеним урбаним срединама (**Camps-Calvet et al., 2016**). Услуге екосистема су, при том, користи које људи остварују од екосистема (**Millennium Assessment Board, 2005**). Под зеленом инфраструктуром се подразумевају различити типови зелених површина попут паркова, гробља, зелених кровова, шума и башта (**Camps-Calvet et al., 2016**), који, повезани међу собом, креирају мултифункционалан предео (**Landscape Institute, 2009; Viljoen et al., 2015**). **Benedict i Mc Mahon (2002)** указују на значај концепта зелене инфраструктуре у заштити отворених простора, нарочито у условима интензивне урбанизације и ширења градова. „Као што ширење градова захтева развој изграђене инфраструктуре (саобраћајнице, канализација, водовод и сл.), тако је неопходно унапредити и проширити зелену инфраструктуру – мрежу отворених простора, шума, природних станишта, паркова и других природних простора који подржавају свеж и чист ваздух, воду и природне ресурсе и побољшавају квалитет живота становника градова“ (**Benedict & Mc Mahon, 2002**). Кроз имплементацију зелене инфраструктуре креира се средина која помаже људима и заједницама да се повежу са природом, да користе зелене површине за рекреацију и да одржавају добру кондицију и здравствено стање (**Firehock, 2010**).

Следећи важан концептуални оквир изучавању урбаних башта јесте концепт континуираног продуктивног урбаног предела. Bohn и Viljoen предлажу редифинисање коришћења отворених градских простора тако да се оствари њихов производни капацитет и постигну еколошка и економска одрживост кроз иновативне облике управљања системом зелених површина (**Bohn & Viljoen, 2011**). Идеја је да становници града производе храну на зеленим површинама, да се смањи ниво загађења животне

⁷ Лична комуникација са организатором удружења „Башталиште“, марта 2017. год.

средине, да се повећа биодиверзитет градске средине (Viljoen et al., 2005). Овај облик производње хране је економски и еколошки интегрисан у функционисање града: урбана пољопривреда је у интеракцији са урбаним екосистемима (RUAF, n.d.). Урбана пољопривреда се у овом контексту односи на производњу воћа и поврћа, и то од малих производних урбаних башта до високо продуктивних комерцијалних пољопривредних површина. Грађани су главни актери који су укључени у процес гајења биљака и користе расположиве ресурсе градске средине у производњи хране (компост, рециклирана вода, расположиве јавне или приватне зелене површине) (RUAF, n.d.).

Drescher et al. (2006) издвајају три најзначајније категорије урбаних башта: приватне баште (енг. homegardens), парцелисане баште (енг. allotment gardens) и баште заједнице (енг. community gardens).

Парцелисани вртови су вртови издељени на неколико до неколико стотина парцела које се додељују индивидуалним корисницима и породицама на коришћење (Holmer & Drescher, 2005). Њима управљају локална управа, приватне или јавне организације или удружења грађана. Корисник парцеле је у обавези да плаћа чланарину и/или закуп парцеле и да поштује заједничка правила (Bell et al., 2016). С друге стране, вртови заједнице су простори у којима се читава површина обрађује колективно од стране групе корисника (MacNaig, 2002, цитирано у Holmer & Drescher, 2005). Поједини аутори наглашавају друштвени карактер ових вртова и учешће локалне заједнице у њиховом управљању (Viljoen et al., 2005; Guitart et al., 2012; Turner & Henryks, 2012). Bell et al. (2016) указују на тешкоће при дефинисању термина „allotment gardens“ и „community gardens“, јер ова два облика урбаних башта формирају бројне хибридне форме које је немогуће јасно класификовати. Систематичан и детаљан преглед развоја заједничких урбаних башта у Европи кроз историју дали су Bell и Keshavarz (2016) у оквиру последњег великог пројекта који се бавио заједничким урбаним вртovima у Европи, а чији су резултати публиковани 2016. године у оквиру књиге “Urban Allotment Gardens in Europe” (Bell et al., 2016).

У стручној литератури на српском језику терминологија која се односи на заједничке урбане баште је недовољно јасно дефинисана. У употреби је више термина који најчешће нису прецизно одређени попут “баштенске колоније”, “заједничке градске баште”, “мале градске баште” (Службени лист града Београда бр. 27/2003, 25/2005, 34/2007, 2003; Кључ за картирање биотопа, 2007; Амић, 2012; Тилингер, 2014). С обзиром да у оквиру предложеног истраживања разлика између парцелисаних башта и башта заједнице не утиче на методе и резултате рада, у дисертацији ће се користити јединствени термин “заједничке урбане баште” којим ће се обухватити оба облика колективног вртларства у граду. Под заједничким урбаним баштама се у наставку рада подразумева гајење воћа, поврћа и украсних биљака на заједничком простору, издељеном на парцеле за индивидуално коришћење или целовитом простору који колективно обрађује организована група људи, са извесним степеном заједништва у погледу организације и управљања заједничким вртом.

Приватне баште, са друге стране, су тип урбаних башта које се налазе у приватном власништву, а обрађују се и користе индивидуално, најчешће од стране особа које ту станују. Основне карактеристике приватних башта су близина месту становања, производња различитих врста поврћа и мала улагања у производњу (Eigenbrod & Gruda, 2015). Приватне баште су најчешћи облик урбане пољопривреде (de Neergard et al., 2009, цитирано у Eigenbrod & Gruda, 2015) и заузимају значајне површине у градским срединама (Logan et al., 2007, цитирано у Cameron et al., 2012; Dewaelheyns, 2014). За потребе дисертације урбана пољопривреда се дефинише као узгајање хране у граду (Taylor & Taylor Lovell, 2012).

Прегледом релевантне литературе може се закључити да оба типа урбаних башта, и заједничке и приватне, пружају широк дијапазон еколошких, економских и друштвених користи корисницима и широј урбаној популацији (Cameron et al., 2012; Guitart et al., 2012; Turner & Henryks, 2012; Taylor & Lovell, 2014; Langemeyer et al., 2016; Camps-Calvet et al., 2016). Постојећа истраживања, међутим, указују на значајну везу између мотива корисника да се баве урбаним баштама и ширег друштвено – економског и политичког контекста. У земљама у развоју, заједничке урбане баште играју важну улогу у исхрани и прехранбеној сигурности градског становништва, а главни покретачи заједничких башта су сиромаштво и основне егзистенцијалне потребе (Drescher, 2001; Holmer & Drescher, 2005; Taylor & Taylor Lovell, 2012; Eigenbrod & Gruda, 2015; Poulsen et al., 2015). У развијеним земљама, најчешћи мотиви за ангажовање у заједничким урбаним баштама су конзумирање свеже хране, социјална кохезија, јачање локалне заједнице, културолошка размена, позитиван утицај на здравље и уштеда новца или зарада кроз продају воћа и поврћа (Guitart et al., 2012). Људи желе да знају шта једу па је самостално узгајање воћа и поврћа вид контроле процеса производње хране (Huber, 2013). Ту је и осећај самоостварења и улагања који се налази у основи покрета „grow your own“ (Huber, 2013; Pitt, 2013). Остали разлози су едукација, коришћење земљишта, еколошка одрживост (Guitart et al., 2012). Кроз активности у заједничким урбаним баштама задовољава се потреба за повезивањем са природом и људима, за разумевањем природних процеса и едукацијом (Napawan, 2011; Huber, 2013; Pitt, 2013).

Производња хране је важна функција свих типова урбаних башта. Dubbeling et al. (2010) и Orsini et al. (2013) (цитирано у Eigenbrod & Gruda, 2015) наводе податак да је на 1 м² могуће остварити принос

од 50 кг воћа и поврћа годишње. Производњом хране у урбаним баштама не може се постићи прехранбени суверенитет градске популације, али је, свакако, значајна допуна руралној пољопривреди у исхрани становника (**Mougeot, 2000; Huber, 2013**).

Могућност уштеде кроз самосталну производњу воћа и поврћа у граду је предмет дискусије међу стручњацима (**Guitart et al., 2012**). Кроз самосталну производњу хране у урбаним баштама, корисници могу да гаје воће и поврће без употребе штетних хемијских материја. Овако узгајана храна на тржишту је скупа и велики део популације не може да приушти органски произведено воће и поврће. Тако је самостална производња хране начин да се различитим друштвеним групама омогући приступ квалитетној и здравој храни (**Huber, 2013**).

Истраживања о урбаним баштама на подручју југоисточне Европе су релативно ретка. Неколико истраживања се бави баштама у градовима у Бугарској (**Yoveva et al., 2000; Yoveva & Mishev, 2001**) и Албанији (**Deelstra & Girardet, 2000**) са аспекта урбане пољопривреде и значаја у исхрани становништва у периодима економске кризе. У Хрватској је објављено неколико студија које се баве темом заједничких урбаних башта са аспекта активације цивилног друштва и учешћа грађана у планирању и развоју града (**Biti & Blagaic-Bergman, 2014; Borčić et al., 2016**).

Литература и друга грађа која ће се користити:

- Adžić, T. (2012). *Urbane baštenske kolonije na užoj teritoriji Beograda, značaj i upotreba* (master rad). Šumarski fakultet, Beograd.
- Bell, S., Fox-Kaemper, R., Keshavarz, N., Benson, M., Caputo, S., Noori, S., & Voigt, A. (Eds.). (2016). *Urban Allotment Gardens in Europe*. New York, NY: Routledge.
- Bell, S., & Keshavarz, N. (2016). A History of Urban Gardens in Europe. In S. Bell, R. Fox-Kaemper, N. Keshavarz, M. Benson, S. Caputo, S. Noori, & A. Voigt (Eds.), *Urban Allotment Gardens in Europe* (pp. 8-32). New York, NY: Routledge.
- Benedict, M. A., & McMahon, E. T. (Maj, 2002). *Green Infrastructure: Smart Conservation for the 21st Century*. Preuzeto sa <http://www.sprawlwatch.org/greeninfrastructure.pdf>.
- Biti, O., & Blagaic Bergman, M. (2014). Urbani vrtovi u Zagrebu – ulaganja i izloženost, inicijative i perspektive. *Sociologija i prostor*, 52, 200 (3), 261-277. doi: 10.5673/sip.52.3.2
- Bohn, K., & Viljoen, A. (2011). The edible city: envisioning the continuous productive urban landscape. *Field Journal*, 4 (1), 149–161
- Borčić, L. S., Cvitanović, M., Lukić, A. (2016). Cultivating alternative spaces – Zagreb's community gardens in transition: From socialist to post-socialist perspective. *Geoforum*, 77, 51–60
- Camps-Calvet, M., Langemeyer, J., Calvet-Mir, L., Gómez-Baggethünd, E. (2016). Ecosystem services provided by urban gardens in Barcelona, Spain: Insights for policy and planning, *Environmental Science and Policy*. <http://dx.doi.org/10.1016/j.envsci.2016.01.007>
- Cameron, R. W. F., Blanus, T., Taylor, J. E., Salisbury, A., Halstead, A. J., Henricot, B., Thompson, K. (2012). The domestic garden – Its contribution to urban green infrastructure. *Urban Forestry & Urban Greening*, 11, 129-137
- CoDyre, M., Fraser, E.D.G, Landman, K. (2015). How does your garden grow? An empirical evaluation of the costs and potential of urban gardening. *Urban Forestry & Urban Greening*, 14, 72-79
- Deelstra, T., & Girardet, H. (2000). Urban Agriculture and Sustainable Cities. In N. Bakker, M. Dubbeling, S. Guendel, U. Sabel Koschella, H. de Zeeuw (eds.), *Growing Cities, Growing Food, Urban Agriculture on the Policy Agenda* (43-65). DSE.
- Dewaelheyns, V. (2014). *The Garden Complex In Strategic Perspective: The Case of Flanders* (Doctoral dissertation). Preuzeto sa https://lirias.kuleuven.be/bitstream/123456789/465722/1/PhD_ValerieDewaelheynsLowQuality.pdf
- Drake, L., Lawson, L. J. (2015). Results of a US and Canada community garden survey: shared challenges in garden management amid diverse geographical and organizational contexts. *Agriculture and Human Values*, 32, 241–254
- Drescher, A. (2001). The German Allotment Gardens - a Model For Poverty Alleviation and Food Security in Southern African Cities? *Proceedings of the Sub-Regional Expert Meeting on Urban Horticulture*. Stellenbosch, South Africa: FAO/University of Stellenbosch.

- Drescher, A. W., Holmer, R. J., Iaquina, D. L. (2006). Urban homegardens and allotment gardens for sustainable livelihoods: Management strategies and institutional environments. In P. K. Nair & B. Kumar (Eds.), *Tropical Homegardens: A Time tested Example of Sustainability* (pp. 217-338). Springer.
- Eigenbrod, C., & Gruda, N. (2015). Urban vegetable for food security in cities. A review. *Agronomy for Sustainable Development*, 35, 483–498.
- Firehock, K. (Januar, 2010). *A Short History of the Term Green Infrastructure and Selected Literature*. Preuzeto sa <http://www.gicinc.org/PDFs/GI%20History.pdf>.
- Guitart, D., Pickering, C., Byrne, J. (2012). Past results and future directions in urban community gardens research. *Urban Forestry & Urban Greening*, 11, 364-373
- Hansen, R., & Pauleit, S. (2014). From Multifunctionality to Multiple Ecosystem Services? A Conceptual Framework for Multifunctionality in Green Infrastructure Planning for Urban Areas. *AMBIO*, 43, 516–529. DOI 10.1007/s13280-014-0510-2
- Holmer, R. J., & Drescher, A. W. (2005, October). Allotment Gardens of Cagayan de Oro: Their Contribution to Food Security and Urban Environmental Management. In C. Knie (Ed.), *Urban and Peri-Urban Developments – Structures, Processes and Solutions*. Southeast Asian-German Summer School Prog, Cologne, Germany, 16-29. October (pp. 149-155). Preuzeto sa <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.461.7747&rep=rep1&type=pdf>
- Huber, V. (2013). *Urban Gardening als Beitrag zu einer nachhaltigen* (Diplomarbeit). Universität Wien, Wien.
- Ključ za kartiranje biotopa (2007). Zelena regulativa Beograda. Urbanistički zavod Beograd
- Landscape Institute. (2009). Green infrastructure: connected and multifunctional landscapes. Preuzeto sa <http://www.landscapeinstitute.org/PDF/Contribute/GreenInfrastructurepositionstatement13May09.pdf>
- Langemeyer, J., Latkowska, M. J., Gómez-Baggethun, E. N. (2016). Ecosystem Services from Urban Gardens. In S. Bell, R. Fox-Kaemper, N. Keshavarz, M. Benson, S. Caputo, S. Noori, & A. Voigt (Eds.), *Urban Allotment Gardens in Europe* (pp. 115-141). New York, NY: Routledge.
- Lovell, S. T., DeSantis, S., Nathan, C. A., Olson, M. B., Méndez, E., Kominami, H. C., Erickson, D. L., Morris, K. S., Morris, W. B. (2010). Integrating agroecology and landscape multifunctionality in Vermont: An evolving framework to evaluate the design of agroecosystems. *Agricultural Systems*, 103, 327–341. doi:10.1016/j.agsy.2010.03.003
- Macura, V. (1985). Bašta u gradu. *Arhitektura i urbanizam*, 96, 36-37. Beograd: Institut za arhitekturu i urbanizam Srbije
- Millennium Assessment Board (2005). Millennium ecosystem assessment. New Island Press, Washington DC
- Mougeot, Luc J.A. (2000). Urban Agriculture: Definition, Presence, Potentials and Risks. In N. Bakker, M. Dubbeling, S. Guendel, U. Sabel Koschella, H. de Zeeuw (eds.), *Growing Cities, Growing Food, Urban Agriculture on the Policy Agenda* (1-42). DSE.
- Napawan, N. C. (2011). Multi-Productive Landscapes of the Sustainable City: Opportunities for Managing Resource Needs through Urban Landscapes. *Nakhara Journal of Environmental Design and Planning*, Vol. 6: *The Dynamic City: Land, Water, and Culture*.
- Pitt, E. H. (2013). *Growing Together: An Ethnography of Community Gardening as Place Making*. (Unpublished doctoral dissertation). Cardiff University, UK
- Poulsen, M. N., McNab, P. R., Clayton, M. L., Neff, R. A. (2015). A systematic review of urban agriculture and food security impacts in low-income countries. *Food Policy*, 55, 131–146
- Pourias, J., Aubry, C., & Duchemin, E. (2016). Is food a motivation for urban gardeners? Multifunctionality and the relative importance of the food function in urban collective gardens of Paris and Montreal. *Agriculture and Human Values*, 33, 257–273. DOI 10.1007/s10460-015-9606-y
- Premat, A. (2005). Moving between the Plan and the Ground: Shifting Perspectives on Urban

- Agriculture in Havana, Cuba. In L. J. A. Mougeot (Ed.), *Agropolis: The social, political and environmental dimensions of urban agriculture* (153-185). London: International Development Research Centre
- Roy, M. A. (2001). The rhetoric and reality of allotment gardens and sustainable development: The case of allotment gardens in Winnipeg, Manitoba (doktorska disertacija). Preuzeto sa <https://mspace.lib.umanitoba.ca/handle/1993/2688>
 - RUAF. (n.d). *Urban agriculture: what and why?*. Preuzeto sa <http://www.ruaf.org/urban-agriculture-what-and-why>.
 - Službeni list grada Beograda br. 27/2003, 25/2005, 34/2007 (2003). *Generalni plan Beograda 2021*. Preuzeto sa [http://www.urbel.com/documents/planovi/4231\(sl%20l%2027-03\).pdf](http://www.urbel.com/documents/planovi/4231(sl%20l%2027-03).pdf)
 - Taylor, J. R., & Taylor Lovell, S. (2012). Mapping public and private spaces of urban agriculture in Chicago through the analysis of high-resolution aerial images in Google Earth. *Landscape and Urban Planning*, 108, 57– 70
 - Taylor Lovell, S., & Taylor, J. R. (2013). Supplying urban ecosystem services through multifunctional green infrastructure in the United States. *Landscape Ecology*, 28, 1447–1463 DOI 10.1007/s10980-013-9912-y
 - Taylor, J. R., & Lovell, S. T. (2014). Urban home food gardens in the Global North: research traditions and future directions. *Agriculture and Human Values*, 31, 285–305. DOI 10.1007/s10460-013-9475-1
 - Tilinger, A. (2014). *Male gradske bašte: mala tema “velikog” i velika tema “malog” urbanizma* [PowerPoint slajdovi]. Preuzeto sa http://www.ingkomora.org.rs/materijalpo/download/2015/20150325_MALE_GRADSKE_BA_STE_mala_tema_ZA_IKS.pdf
 - Turner, B., & Henryks, J. (2012, August). *A Study of the Demand for Community Gardens and their Benefits for the ACT Community: Report Prepared for The Environment and Sustainable Development Directorate ACT*. Preuzeto sa http://www.planning.act.gov.au/_data/assets/pdf_file/0017/34145/20130402_Community_Gardens_ACT_-_University_of_Canberra_-_Final_Report.pdf
 - United Nations (2013). *World population prospects. Highlights and advance tables*. Preuzeto sa https://esa.un.org/unpd/wpp/Publications/Files/WPP2012_HIGHLIGHTS.pdf
 - Viljoen, A., Bohn, K., Howe, J. (2005). Continuous productive urban landscapes. Designing urban agriculture for sustainable cities. Oxford: Architectural.
 - Viljoen, A., & Bohn, K. (2009). Continuous productive urban landscape (CPUL): Essential Infrastructure and Edible Ornament, *Open house international*, Vol 34, No.2, 50-60.
 - Viljoen, A., Schlesinger, J., Bohn K., Drescher A. (2015). Agriculture in Urban Design and Spatial Planning. In H. de Zeeuw & P. Drechsel (Eds.), *Cities and Agriculture - Developing Resilient Urban Food Systems* (88-121). Oxon & New York: Routledge.
 - Yoveva, A., Gocheva, B., Voykova, G., Borissov, B., Spassov, A. (2000). Sofia: Urban Agriculture in an Economy in Transition. In N. Bakker, M. Dubbeling, S. Guendel, U. Sabel Koschella, H. de Zeeuw (eds.), *Growing Cities, Growing Food, Urban Agriculture on the Policy Agenda* (501-518). DSE.
 - Yoveva, A., & Mishev, P. (2001, July). Using Urban Agriculture for Sustainable City Planning in Bulgaria. *Urban Agriculture Magazine*, 4, (14-16). RUAF.

4. Циљеви истраживања

У оквиру општег циља истраживања, који је у функцији анализе и вредновања социо-економског значаја урбаних башта и истраживања могућности интеграције урбаних башта у систем зелених површина града, формулисани су следећи посебни циљеви:

- класификација основних типова урбаних башта на подручју Београда,
- идентификовање мотива корисника урбаних башта,
- дефинисање друштвених и економских функција урбаних башта,
- утврђивање економске исплативости урбаних башта за њихове кориснике,
- утврђивање модела интеграције урбаних башта у систем зелених површина града.

5. Очекиваних резултата (хипотезе)

У истраживању се полази од опште хипотезе да урбане баште остварују значајне социо-економске функције за кориснике башта и да је разумевање ових функција основа за јачање институционалног оквира (законског и планског) урбаних башта и интеграцију башта у систем зелених површина града.

Посебне хипотезе, које ће се истраживањем потврдити или одбацити, су следеће:

- мотиви корисника башта су разноврсни,
- социо-економске функције различитих типова урбаних башта (приватних башта, баштенских колонија и заједничких башта) се међу собом разликују,
- постоје корелације између социо-економских карактеристика корисника башта, мотива корисника и типа урбаних башта,
- урбане баште поседују значајан потенцијал за производњу хране,
- формирање систематизованих знања о урбаним баштама је основ за регулисање њиховог законодавног и планског статуса.

Кандидаткиња истиче да истраживање у оквиру дисертације представља иницијални корак ка изучавању урбаних башта у градовима у Србији. Очекује се да резултати дисертације допринесу формирању основних теоријских знања о социо – економским функцијама урбаних башта, која ће служити као иницијална база података за будућа истраживања у овој области.

6. Плана рада

План рада обухвата неколико фаза:

ФАЗА 1 – преглед литературе и идентификација области у којој је потенцијални проблем истраживања; дефинисање проблема и предмета истраживања, општих и посебних циљева;

ФАЗА 2 – формирање теоријског оквира теме; преглед и одабир релевантних метода истраживања; пилот истраживање на терену;

ФАЗА 3 – израда пројекта докторске дисертације; одбрана пројекта пред Комисијом и наставак рада на дисертацији на основу добијених смерница и коментара;

ФАЗА 4 – припрема за теренско истраживање – дефинисање просторног оквира истраживања на основу претходно утврђених критеријума; консултативни разговори са стручњацима и доносиоцима одлука како би се боље разумела ситуација на терену, проверили подаци из литературе и прецизније дефинисали задаци истраживања; успостављање контаката са представницима месних заједница који су препознати као значајна веза са потенцијалним учесницима у истраживању на нивоу локалне заједнице; завршне припреме упитника и интервјуа; спровођење теренског истраживања и сакупљање примарних података;

ФАЗА 5 – кодирање, класификација, анализа и обрада података;

ФАЗА 6 – извођење резултата истраживања и дискусија; писање текста дисертације;

ФАЗА 7 – презентација рада и одбрана дисертације.

Оријентациони садржај докторске дисертације:

1. Увод
 - а. Проблеми и предмет истраживања
 - б. Циљеви рада
 - в. Полазне хипотезе
2. Теоријске основе и преглед досадашњих истраживања
3. Материјал и метод рада
4. Резултати истраживања
5. Дискусија
6. Закључак
7. Литература
8. Прилози

7. Метода и узорак истраживања

У истраживању се планира комбиновање квалитативних и квантитативних метода. Истраживање је експлоративног карактера. Примена квалитативних метода попут **полу-структурираних и дубинских интервјуа, опсервација на терену** и сл. има за циљ стицање увида у мотиве и ставове испитаника и боље разумевање урбаних башта и њихове улоге у одрживом развоју града. Иако је истраживање суштински квалитативног типа, планира се прикупљање квантитативних података кроз структуриране **упитнике** који прате интервјуе са корисницима башта и омогућавају једноставнију обраду и анализу података.

Да би се утврдили основни типови урбаних башта у оквиру истраживаног подручја, планира се употреба **методе триангулације**. Овом методом се унакрсно проверавају подаци добијени из

различитих извора и различитим поступцима како би се проценило до које мере подаци конвергирају. При утврђивању основних типова урбаних башта планира се триангулација секундарних података о просторној распоређености башта на истраживаном подручју (извор ГУП 2021, „Картирање и вредновање биотопа Београда“, и остали плански документи), примарних података добијених кроз интервјуе са урбанистима, просторним планерима, и другим стручњацима из релевантних области, и примарних података добијених обиласком башта, опажањима на терену, неформалним разговорима са корисницима башта и организаторима заједничких урбаних башта.

Могући модели интеграције урбаних башта у систем зелених површина града истражују се кроз **студије случаја** неколико градова у Европи и то кроз анализу секундарних података добијених из релевантне литературе, а који се односе на начин постанка заједничких урбаних башта, њихову организацију и управљање, статус у планским и законодавним документима. Могућности и ограничења примене и трансфера знања се проверавају локално кроз разговоре са стручњацима, представницима цивилног сектора укљученим у рад заједничких урбаних башта на подручју Београда и корисницима башта.

Део истраживања који се односи на процену и вредновање социо - економског значаја урбаних башта на подручју Београда се врши са аспекта корисника башта и односи се на ниво појединца, односно домаћинства. Користи се комбинација **метода полу-структурираних интервјуа и анкете** за прикупљање података о социо - економским карактеристикама испитаника, мотивима корисника, начину коришћења башта, економским параметрима коришћења башта. Сваки учесник у интервјуу биће упитан за сагласност снимања разговора. Како би се повећала веродостојност података добијених методама интервјуа и анкете и прикупили додатни подаци о карактеристикама башта, приликом обиласка терена планира се прављење **визуелних записа (фотографија) и бележака** о просторном и естетском карактеру башта и начину њиховог коришћења. Подаци ће се прикупљати у форми чек-листи, са унапред дефинисаним карактеристикама које се посматрају и оцењују, попут величине баште, положаја баште у односу на улицу, степена одржавања и декоративности баште, и слично.

Предмет истраживања су три типа урбаних башта у Београду: приватне баште, баштенске колоније и заједничке баште. Истраживање приватних башта планира се на узорку од 45 домаћинстава тако што се на територији три градске општине узоркује по 15 домаћинстава. Истраживање баштенских колонија планира се, такође, на територији три општине, са узорком од 5-10 корисника башта по општини, што чини укупан узорак од 15 – 30 корисника. Заједничка башта у Сланцима броји око 20 чланова. Сви чланови заједничке баште биће позвани да учествују у истраживању, али се очекује да одазив неће бити потпун. Повезивање са корисницима приватних башта и баштенских колонија се планира преко представника месних заједница, чија ће улога нарочито бити значајна у успостављању односа поверења са корисницима башта. Очекивани метод узорковања је „snow ball“ (енг.), тако што корисници башта који пристану да учествују у истраживању указују на нове испитанике.

Након истраживања на терену врши се транскрипција аудио материјала. Подаци се даље класификују и удружују у тематске целине, како би се омогућила систематска анализа података. Подаци из упитника се уносе у табеле и даље статистички обрађују (видети одговор на питање 5.9).

8. Места, лабораторије и опреме за експериментални рад

Кандидаткиња ће истраживање спровести на територији града Београда (ГУП 2021). Приватне баште и баштенске колоније се истражују на територији три градске општине. Како би избор приватних башта и баштенских колонија био репрезентативан за подручје Београда, кандидаткиња планира селекцију три општине на основу следећих критеријума :

- општине из географски различитих подручја града: сремског или банатског, шумадијског, подунавског, и слично;
 - општине треба да припадају централној, средњој и периферној зони града; уколико се истраживањем на терену утврди да нема урбаних башта у општинама у централној градској зони, онда се општине бирају из средње и периферне зоне.
- Башта типа „заједничке баште“ је идентификована у Сланцима у општини Палилула и биће предмет истраживања.

9. Методе статистичке обраде података осталих релевантних података

Подаци прикупљени кроз интервјуе и упитнике се обрађују статистички користећи програм SPSS (Statistical Package for Social Sciences). Подаци се обрађују користећи методе дескриптивне статистике и корелације. Методом корелације се утврђује повезаност између варијабли мерених упитником попут социо-економских карактеристика корисника, мотива корисника за бављење баштом, начина коришћења баште и сл.

VI ЗАКЉУЧАК СА ОБРАЗЛОЖЕНОМ ОЦЕНОМ О НАУЧНОЈ ЗАСНОВАНОСТИ

ТЕМЕ И ПОДОБНОСТИ КАНДИДАТА:

На основу анализе поднете пријаве теме докторске дисертације кандидаткиње дипл. инж. **Славице Чепић** под насловом „Социо – економски значај урбаних башта и могућности интеграције у систем зелених површина Београда“, изнетих проблема истраживања, предложеног програма и циља научног истраживања, чланови Комисије констатују да је реч о актуелној теми која је од значаја за развој науке и друштвену примену њених резултата.

Комисија констатује, на основу приложене биографије, да је кандидаткиња способна за извођење самосталног истраживачког рада. Славица Чепић поседује потребна стручна и методолошка знања из области пејзажне архитектуре и хортикултуре и других дисциплина неопходних за реализовање овог истраживања. Комисија оцењује да је кандидаткиња способна да у потпуности одговори на постављене циљеве и задатке у предложеној докторској дисертацији. На основу свега наведеног, Комисија сматра да ће кроз реализацију овог истраживања, које је по свом садржају и приступу оригиналан научни рад, кандидаткиња доћи до резултата и закључака значајних за предметну научну област.

На основу претходно изложених процена способности кандидата и садржаја пријављене дисертације, Комисија позитивно оцењује поднету пријаву и предлаже Наставно-научном већу Шумарског факултета Универзитета у Београду да кандидаткињи дипл.инж. Славици Чепић одобри израду докторске дисертације.

За ментора Комисија предлаже др Јелену Томићевић-Дубљевић, ванредног професора Универзитета у Београду-Шумарског факултета.

У Београду, 21.11.2017. год.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

др Јелена Томићевић - Дубљевић, ванредни професор
Универзитета у Београду – Шумарског факултета

др Миодраг Златић, редовни професор
Универзитета у Београду – Шумарског факултета

др Сретен Јелић, ванредни професор
Универзитета у Београду – Пољопривредног факултета

др Борис Радић, доцент
Универзитета у Београду – Шумарског факултета

др Мирјана Оцокољић, редовни професор
Универзитета у Београду – Шумарског факултета

НАПОМЕНА: Члан комисије који не жели да потпише извештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извештај образложење односно разлоге бог којих не жели да потпише извештај.

